

opgesteld door	FHo
beoordeeld door	PBo

Colofon

Titel	:	Maarssen, Zuilense Vecht. Gemeente Stichtse Vecht. Een archeologisch Bureauonderzoek
Opgesteld door	:	Omgevingsdienst regio Utrecht
Plaats en datum	:	25-03-2020
Status	:	Definitief
Afbeelding voorblad	:	Nieuwe kaart van den lande van Utrecht 1700-1725
Opsteller	:	<i>Femke Hogenboom</i> Contact: Omgevingsdienst regio Utrecht Archimedeslaan 6 3584 BA Utrecht Postbus 13101 3507 LC Utrecht E: f.hogenboom@odru.nl T: 088 – 022 50 00 I: www.odru.nl
Autorisatie senior Archeoloog	:	drs. P.C. de Boer
Contactgegevens	:	Omgevingsdienst regio Utrecht Postbus 13101, 3507 LC Utrecht Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht E: p.deboer@odru.nl T: 088 – 022 51 31 I: www.odru.nl

Administratieve gegevens

Provincie	Utrecht
Gemeente	Stichtse Vecht
Plaats	Maarssen
Toponiem	Zuilense Vecht
Coördinaten	N: 132675;459980 O: 132945; 4597705 Z: 132700; 459475 W: 132700; 459475 Centraal: 132680;459745
Oppervlakte onderzoeksgebied	Circa 14 hectare
Hoogte maaiveld	Circa 0,55 m NAP
Grondwatertrap	III
Opdrachtgever	Gemeente Stichtse vecht
Uitvoerder	Omgevingsdienst regio Utrecht
Bevoegd Gezag	Gemeente Stichtse Vecht
Huidig grondgebruik	Sportcomplex
Historisch grondgebruik	Bouwland, weiland, moestuin
Geplande bestemming	Sportcomplex en woningbouw
Onderzoeksaanmelding	4765436100
Datum onderzoeksaanmelding	15-01-2020
Digitale documentatie beschikbaar via	https://easy.dans.knaw.nl/ui/home

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1.	INLEIDING	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doelstelling onderzoek.....	7
1.3	Onderzoeksmethodiek en richtlijnen.....	8
2.	BUREAUONDERZOEK	9
2.1	Plangebied	9
2.1.1	Beschrijving plangebied	9
2.1.2	Huidig grondgebruik	9
2.1.3	Geplande bestemming	10
2.2	Resultaten	10
2.2.1	Geo(morfo)logie en bodem	10
2.2.2	(Bouw)historische informatie	14
2.2.3	Archeologie	17
2.2.4	Overige bekende bodemverstoringen	18
2.3	Gespecificeerde archeologische verwachting	18
3.	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	20
4.	BRONNEN	21
5.	Bijlagen	22

SAMENVATTING

De gemeente Stichtse Vecht en gemeente Utrecht zijn voornemens om het huidige sportcomplex in Oud-Zuilen opnieuw vorm te geven. Beoogd wordt om een groen multifunctioneel Sportief Park met aansluitend nieuwbouw te realiseren. Archeologische waarden worden bedreigd vanwege de hiermee gepaard gaande bodemingrepen. Op basis van het gemeentelijk beleid is daarom archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Het bureauonderzoek is een eerste stap om in kaart te brengen wat de archeologische verwachting is voor dit gebied. Dit bureauonderzoek richt zich enkel op het deel van het plangebied dat binnen de gemeente Stichtse Vecht valt.

Op basis van verschillende bronnen worden binnen het plangebied (ontkalkte) oever- op geulafzettingen van het stroomstelsel van de Vecht verwacht. Deze afzettingen liggen onder een bouwvoor van circa 40-60 cm. Alleen ten zuiden van het plangebied lijkt sprake te zijn geweest van een dikker recent opgebracht pakket op de oeverafzettingen.

Uit het feit dat sprake is van ontkalkte oeverafzettingen blijkt dat de oeverwal geruime tijd aan de oppervlakte (boven het water) heeft gelegen. In de periode dat de Vecht in het plangebied actief was, en daarna, vanaf de ijzertijd tot de Romeinse tijd en mogelijk nog in de vroege middeleeuwen, waren de hoger en droger gelegen locaties de vestigingsplaatsen bij uitstek (droge voeten!). Een archeologische laag, in de vorm van een vegetatieband, is alleen ten noorden van het plangebied aangetroffen. Archeologische vondsten zijn bij de uitgevoerde onderzoeken niet aangetroffen, wel met de kanttekening dat de meeste onderzoeken dit ook niet tot doel hadden. Het proefsleuvenonderzoek dat binnen het Utrechtse deel van de Zuilense Vecht is uitgevoerd, heeft archeologisch vondstmateriaal opgeleverd. Omdat dit is aangetroffen in recente ophogingen, duidt dit niet op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Bij dit onderzoek is wel een geul aangetroffen, die mogelijk in de Romeinse tijd bevaarbaar was.

De kans op het aantreffen van (rest)geulen vanaf de ijzertijd is aanwezig in het plangebied. Archeologische resten die mogelijk kunnen worden aangetroffen zijn: resten die samenhangen met scheepvaart, afvaldumps, militaria etc. De verwachting hierop is echter algemeen van aard. Uit vergelijkbare contexten zijn binnen de gemeente Stichtse Vecht nog geen vondsten gedaan.

Vanaf de (late) middeleeuwen is het plangebied in gebruik als bouwland, weiland en moestuin. In het Utrechtse deel van het plangebied zijn archeologische resten gevonden van een (middeleeuws?) greppelsysteem en resten van percelering uit de nieuwe tijd. Door het archeologisch bureau en de gemeente Utrecht werden deze niet behoudenswaardig bevonden.

Vanwege de hoge verwachting op het aantreffen op archeologische resten vanaf de ijzertijd en Romeinse tijd adviseren wij om een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. Dit om de bodemopbouw in kaart te brengen, vast te stellen in hoeverre de bodem is verstoord, en te bepalen of archeologisch kansrijke bodemlagen aanwezig zijn. Voorafgaand aan het booronderzoek moet een plan van aanpak ter goedkeuring worden aangeboden bij het bevoegd gezag.

De verwachte archeologische resten uit de latere perioden die samenhangen met greppel- en perceleringssystemen kunnen met dit booronderzoek niet in kaart worden gebracht. Omdat aanwijzingen voor een ontginningslint, overtuin of aanlegplaats ontbreken en er geen relevante onderzoeksvragen worden geformuleerd over deze systemen die bijdragen aan de kennis van dit gebied, adviseren wij hiernaar geen onderzoek te doen.

Ook archeologische resten binnen het dynamische geulensysteem van de Vecht, zoals resten van schepen, visfinken, afvaldumps, kunnen met een verkennend booronderzoek niet worden getraceerd.

Als de resultaten van het verkennende booronderzoek daartoe aanleiding geven, kan een aanvullend karterend booronderzoek worden uitgevoerd om de geulen in kaart te brengen. Het besluit over de noodzaak van dit aanvullende onderzoek wordt genomen door de gemeente.

Op basis van de resultaten van het verkennende booronderzoek kan nader worden gespecificeerd op welke locaties sprake is van een verwachting op het aantreffen van archeologische resten. Afhankelijk van de diepteligging en de (diepte van) de geplande bodemverstoringen op deze locaties zal blijken of en zo ja welk type archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Stichtse Vecht heeft in het kader van het Gebiedsplan Zuilense Vecht opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek. Het Gebiedsplan geeft aan op welke wijze het plangebied Zuilense Vecht (zie fig.1) kan worden omgevormd tot het beoogde groene, multifunctionele Sportief Park met daarbij aansluitende nieuwe woningbouw.

Bij de herinrichting van het gebied zijn bodemingrepen voorzien (nieuwbouw, infrastructuur etc.), waardoor mogelijk aanwezige archeologische waarden aangetast kunnen worden. In het kader van een goede omgang met de fysieke leegomgeving moet bij het ontwikkelen van een omgevingsplan archeologisch onderzoek uitgevoerd worden, als de ondergrenzen uit het gemeentelijk archeologiebeleid overschreden worden.

Het plangebied is volgens de gemeentelijke beleidskaart namelijk gelegen in een zone met een middelhoge tot hoge archeologische verwachting voor de periode vanaf de vroege ijzertijd.¹ Voor de zone met de hoge archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 30 centimeter met een oppervlakte van meer dan 500 m² archeologisch onderzoek nodig is. Voor de gebieden met een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 30 cm over een oppervlakte groter dan 1.000 m² archeologisch onderzoek noodzakelijk is. De beoogde herontwikkeling van de Zuilense Vecht overschrijdt deze ondergrenzen. Over een oppervlakte van circa 14 hectare (van het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht) worden sportvelden aangelegd of verplaatst, bestaande bebouwing en infrastructuur (verharding) gesloopt.

De eerste stap in het kader van deze onderzoeksinspanning betreft het uitvoeren van een bureauonderzoek. De resultaten van dat onderzoek en ons advies met betrekking tot eventueel vervolgonderzoek staan beschreven in dit rapport.

1.2 Doelstelling onderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting. Dit rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden en aardwetenschappelijke eigenschappen

Voorafgaand aan de uitvoering van dit bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Wat is de bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
2. Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?
3. In welke mate worden eventuele archeologische waarden verstoord door realisatie van de voorgenomen ontwikkeling?
4. Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

¹ De Boer et. al. 2006.

Op basis van de antwoorden van bovenstaande vragen zal een gespecificeerde archeologische verwachting worden opgesteld. Op basis daarvan kan een beslissing genomen worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek. Ook worden, indien mogelijk, aanbevelingen gedaan in relatie tot de mogelijke gevolgen van de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden.

1.3 Onderzoeksmethodiek en richtlijnen

Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de KNA, versie 4.1. De werkzaamheden bestaan uit het verzamelen en raadplegen van onderstaande (archeologische/geomorfologische en historische/geografische) bronnen en kaarten. Onderzoeksrapporten en publicaties worden aangegeven in de bibliografie.

De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Bodemkaart 1:50.000
- Erfgoedkaart militair Erfgoed voor de gemeente Stichtse Vecht (BAAC)
- Gemeente Stichtse Vecht, archeologische beleidskaart, waarden en- verwachtingenkaart;
- Geomorfologische kaart 1:50.000(DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst);
- Historische kaarten:
 - Kaartboek der stad Utrecht 1629
 - Vrijheid der stad Utrecht 1696
 - Nieuwe kaart van den Lande van Utrecht rond 1700-1725
 - Militaire kaart 1769 (Ketelaar)
 - Algemene kaart van Holland 1810
 - Kadastrale Minuutplan 1811-1832
 - Gemeentekaart van Nederland 1900
- Luchtfoto's onderzoeksgebied;
- Tastbare tijd, Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht
- Topografische kaart 1:25:000;

2. BUREAUONDERZOEK

De feitelijke informatie en onderzoeksresultaten staan beschreven in paragraaf 2.1 en paragraaf 2.2. Een interpretatie en analyse van de beschikbare gegevens, gericht op het formuleren van een gespecificeerde archeologische verwachting, is beschreven in paragraaf 2.3.

2.1 Plangebied

2.1.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied betreft het sportpark de Zuilense Vecht. De Zuilense Vecht ligt tussen Op Buuren (gemeente Stichtse Vecht) en Zuilen (gemeente Utrecht). Landschappelijk ligt het tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en het landschap rondom Oud Zuilen en de Vecht. De gemeentegrens ligt bij de Zuilenselaan (witte stippellijn, fig. 2.1). Dit bureauonderzoek richt zich alleen op de archeologische verwachting van het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht. Kortom, het gebied ten noordwesten van de witte stippellijn.

Fig. 2.1: Plangebied Zuilense Vecht. Het plangebied dat wordt onderzocht in dit plangebied is het deel binnen het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht (noordwestelijk deel tot de witte stippellijn). (Bron: Gebiedsplan, p. 14).

2.1.2 Huidig grondgebruik

Het plangebied is in gebruik als sportcomplex en bestaat uit diverse sportvelden en clubgebouwen en een sporthal. De begroeiing bestaat voornamelijk uit gras. Er is sprake van gravelbanen aan de westzijde. De sportvelden, en ook het plangebied, worden omgrensd door bomen. Aan de westzijde is sprake van een parkeerterrein. Binnen het plangebied zijn geen sloten aanwezig. Wel is sprake binnen het plangebied van gedempte sloten (zie fig. 2.2). Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) zijn geen opvallende hoogteverschillen te zien (fig. 2.2). De sportvelden liggen gemiddeld tussen de 0,55 en 0,65 boven NAP. De parkeerplaats ligt lager, en ook de begrenzingen van de sportvelden liggen iets lager dan de sportvelden zelf: tussen de 0,45 en 0,5 boven NAP. Op basis van de AHN lijkt geen sprake van grootschalige afgravingen. Ook zijn geo(morfo)logische eenheden en/of historische structuren niet af te leiden uit het AHN.

Er is voor de uitvoering van dit bureauonderzoek geen KLIC-melding (kabels en leidingen informatie centrum) verricht. Het is niet uitgesloten dat er kabels en leidingen door het plangebied lopen.

Fig. 2.2: Het plangebied op het AHN. Daarnaast zijn de bekende bodemdempingen (blauwe lijnen) weergegeven (Bron: AHN en geoloket ODRU).

2.1.3 Geplande bestemming

Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 14 hectare. De gemeente is voornemens om de huidige sportvelden te ontwikkelen naar een multifunctioneel Sportief Park met daarbij aansluitende (nieuwe) woningbouw.

In bijlage 1 staat het inrichtingsplan. Aan de uiterste noordwestzijde wordt woningbouw gerealiseerd (witte vlak). Verder worden huidige club- en sportgebouwen gesloopt en/of verbouwd (overige witte vlakken), water aangelegd (blauw vlak), sportvelden verplaatst (groene vlakken) en wordt een locatie voor de bouw van een school gezocht (grijs vlak). Omdat dit project in planstadium verkeerd, zijn concrete bouwtekeningen voor de uitvoering nog niet voorhanden. In het stadium van het bureauonderzoek wordt daarom gekeken naar de specifieke archeologische verwachting voor het gehele plangebied. Te verwachten is namelijk dat een groot deel van het plangebied dieper dan 0,3 meter wordt verstoord.

2.2 Resultaten

2.2.1 Geo(morfo)logie en bodem

Uit de geologische kaart van Nederland en de geomorfogenetische kaart blijkt dat de bodem in het plangebied bestaat uit oever- en kronkelwaardafzettingen. Deze afzettingen behoren tot de stroomgordel van de Vecht (fig. 2.3). Deze rivier, die een zijtak vormde van de Oude Rijn, was actief vanaf het begin van de ijzertijd (circa 800 voor Chr.) tot in elk geval het einde van de Romeinse tijd (circa 350 na Chr.) en mogelijk zelfs tot 1122 na Chr., toen de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede werd afgedamd. De huidige Vecht moet dan in geologische zin als restgeul geïnterpreteerd worden.

Dit beeld wordt bevestigd door de booronderzoeken die binnen of net buiten het plangebied zijn uitgevoerd. Van noordwest naar zuidoost is het beeld:

- aan de noordoostzijde net buiten het plangebied is (OMN 2064441100, fig. 2.4), is onder een flinke ophoging (van circa 1,3 meter) van het industrieterrein sprake van zware klei. Dit is mogelijk van opvulling van een oude geul van de Vecht of van een oud komgebied.² Ook in het gebied direct ten noordoosten van het plangebied is deze klei aangetroffen. De bodemopbouw hier is grotendeels intact: onder een 40 cm dikke bouwvoor bestaat de bodem uit lichtkleige oeverafzettingen, die op circa 70 cm overgaan in zware klei (net als in het naastgelegen gebied, zie hierboven). In de top van de komklei bevindt zich een circa 10 cm dikke vegetatieband (laklaag).³
- Binnen het plangebied is onderzoek uitgevoerd aan de Amsterdamse Straatweg 2 (OMN 2304558100). Het booronderzoek geeft aan dat er sprake is van oever- en beddingafzettingen van de stroomgordel van de Vecht.⁴ De top van beide pakketten ligt respectievelijk op 50-65 cm -mv en 60-120 cm -mv. De top van de oeverafzettingen is omgewerkt en in één boring is sprake van volledig omgewerkte oeverafzettingen. In de boringen is geen archeologische laag aangetroffen.
- In het Utrechtse deel van het sportpark is booronderzoek uitgevoerd door RAAP (OMN 2227868100) op twee voetbalvelden en een gravelveld.⁵ Op basis van de resultaten blijkt dat sprake is van een opgebracht pakket met daaronder ontkalkte oeverafzettingen. Bij het voetbalveld aan de zuidkant zijn geen ontkalkte oeverafzettingen aangetroffen. Deze is waarschijnlijk opgenomen in de bouwvoor.
- Vervolgonderzoek op de zuidelijke locatie in de vorm van een proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd vanwege de realisatie van een sporthal (OMN2248952100).⁶ Uit het onderzoek blijkt dat op een diepte van 90 cm -mv zich de natuurlijke afzettingen bevinden. Het gaat hier om oeverafzettingen, met daaronder geulafzettingen. Bovenop deze afzettingen ligt een antropogeen, recent opgebracht pakket met een mengeling van vondstmateriaal uit de Romeinse tijd tot en met de 20ste eeuw. Daarnaast is een geul aangetroffen die mogelijk in de Romeinse tijd bevaarbaar was.
- Aan de zuidwestzijde buiten het plangebied aan de Theo Thijssenlaan 32 te Utrecht, is booronderzoek uitgevoerd door Hamaland (OMN 2474083100). In het plangebied is sprake van een intacte bodemopbouw met fluviatiele afzettingen onder een dik pakket van sub-recente ophogingslagen die samenhangen met de bouw van de school en de aanleg van het schoolplein. Hieronder is een dik pakket van kalkrijke oever- en beddingafzettingen van de Vecht aangetroffen. In alle boringen is een op de beddingafzetting gelegen zandige kleilaag geïnterpreteerd als oeverafzetting of als een afzetting in een kronkelwaardgeul. Het sterk wisselende beeld van de bodemopbouw duidt er volgens Hamaland echter op dat er geen sprake is van een eenduidige kronkelwaard.

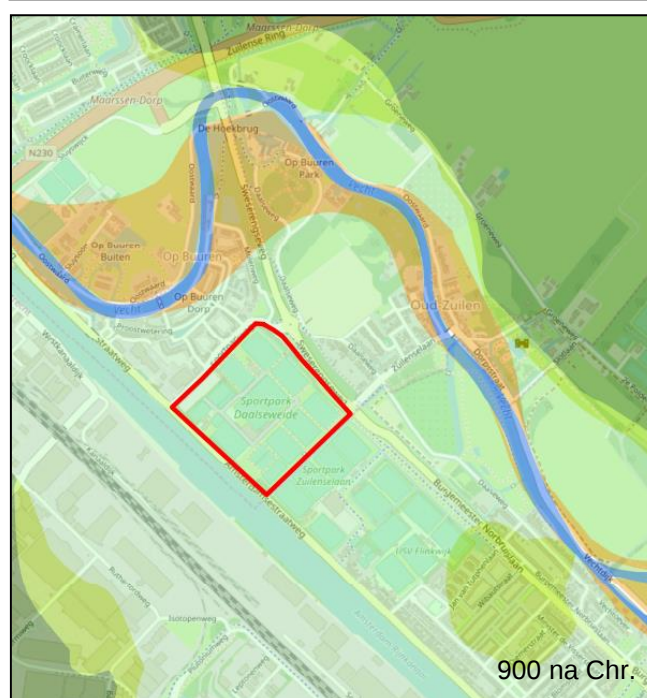
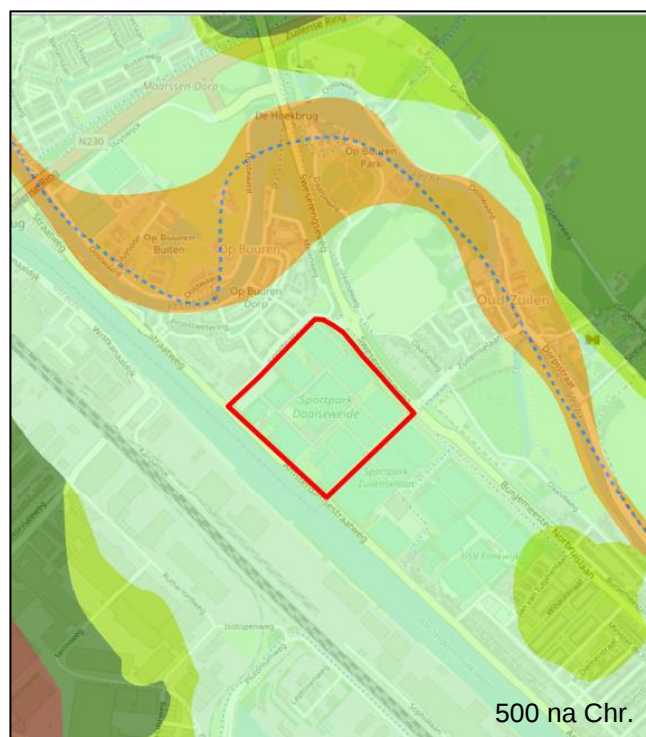
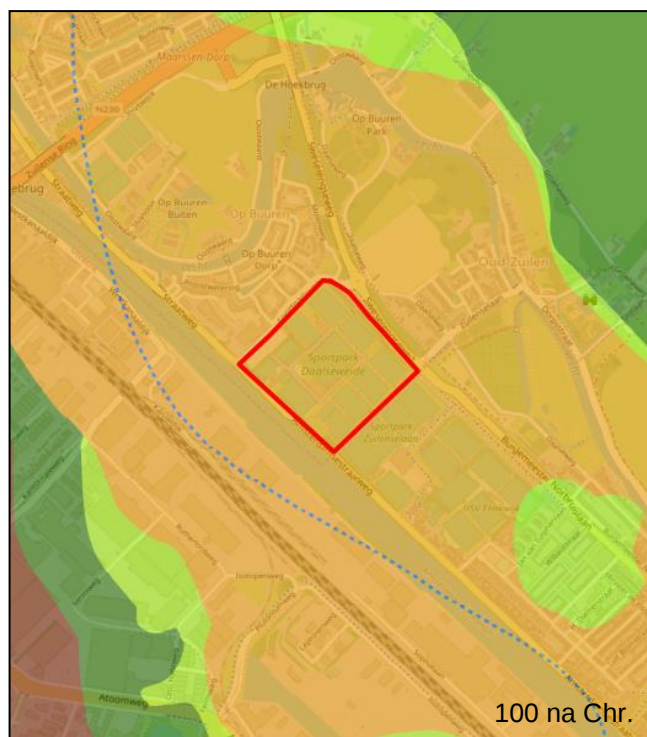
² Tol 2003.

³ Tol 2003, p.13-14.

⁴ Hanemaaijer 2010.

⁵ Briels 2009.

⁶ Tump 2009.

Gereconstrueerde geulen

.....

Geomorfologie

- Pleistocene ontsluiting
- Actieve stroomgordel
- Inactieve stroomgordel
- Crevasse splay en oeverwal
- Restgeul
- Verlaten restgeul
- Komgebieden (klei)
- Veen

Gereconstrueerde geulen 1

.....

an de Vecht binnen het plangebied (Pierik 2017).

Fig. 2.4: Uitgevoerde archeologische onderzoeken en bekende vondstmeldingen in en in de nabijheid van het plangebied. Bron: ARCHISIII.

2.2.2 (Bouw)historische informatie

Het huidige plangebied is niet gelegen binnen een beschermd dorpsgezicht. Gebouwde monumenten zijn afwezig in het plangebied. Op historisch kaartmateriaal is te zien dat het plangebied op enkele honderden meters ten zuiden van het kasteeldorp Zuylen is gelegen. Het Slot Zuylen wordt voor het eerst genoemd in 1247 na Chr.⁷ Het plangebied is volgens historisch kaartmateriaal gelegen op de Sweser/Zweser Engh. Dit gerecht was door de bisschop van Utrecht aan het geslacht van Van Zuylens (van het gelijknamige Slot) beleend.⁸ Een eng is het geheel van (vroeger gemeenteschappelijke) bouwlanden bij een dorp of buurtschap. Het plangebied is vanaf tenminste de 17de eeuw, maar mogelijk al eerder, in gebruik als bouwland. Het gebruik als bouwland en weiland continueert tot in de 20ste eeuw. Vanaf 1873 tot 1949 is een deel van het plangebied in gebruik als boomgaard.

Aan het eind van de 17de eeuw worden net buiten het plangebied aan de oostzijde en aan de overzijde van de Daalsedijk de buitenplaatsen Geytesteyn en Vijfhuizen, gebouwd (zie fig. 2.6). De gronden die tot deze buitenplaatsen behoren, liggen tussen de Vecht en de Daalsedijk en vallen buiten het plangebied.

Ook de molens, de korenmolen op de Sweser Eng, ten noordwesten van het plangebied, en de molen in de polder Lage Weide direct ten zuidwesten van het plangebied, liggen op basis van het kaartmateriaal net buiten het plangebied. Hetzelfde geldt voor de brug die aan de zuidwest zijde verwacht wordt (fig. 2.5). Verder zijn direct aan de Vecht steenovens gelegen (fig. 2.6). Vanwege de afstand tot het plangebied worden ook deze, en (keramiek/baksteen) vondsten die hiermee samenhangen, niet verwacht. In de loop van de 19de eeuw wordt aan de zuidzijde van het plangebied bebouwing bij de boomgaard gerealiseerd. Dit ligt buiten het plangebied.

De zuidgrens van het plangebied wordt gevormd door de Lage Weidse dijk. Het plangebied wordt vanaf 1892 aan de zuidkant begrensd door het Merwedekanaal, dat in de periode 1931-1952 wordt verbreed en verdiept en onderdeel wordt van het Amsterdam-Rijnkanaal. De verkaveling wijzigt eind jaren 60 van de 20ste eeuw aan de noordzijde. Begin jaren '80 van de 19de eeuw wordt het huidige sportpark gerealiseerd. Naar verwachting zal de aanleg van deze velden voor verstoring hebben gezorgd in de eerste tientallen centimeters van het maaiveld (aanleg van drainage, kabels en leidingen voor verlichting etc.), maar onduidelijk is tot op welke diepte.

Op basis van de inventarisatie van militaire structuren die door BAAC is opgesteld voor de gemeente Stichtse Vecht lijkt binnen het plangebied geen sprake van militaire structuren.⁹

⁷ Olde Meijerink et. al. 1995, 525.

⁸ Briels 2008.

⁹ Warmerdam 2017.

Fig. 2.5: Het plangebied op de kaart van 1629 (Kaartboek der stad Utrecht)

Fig. 2.6: Het plangebied op de Nieuwe kaart van den lande van Utrecht 1700-1725

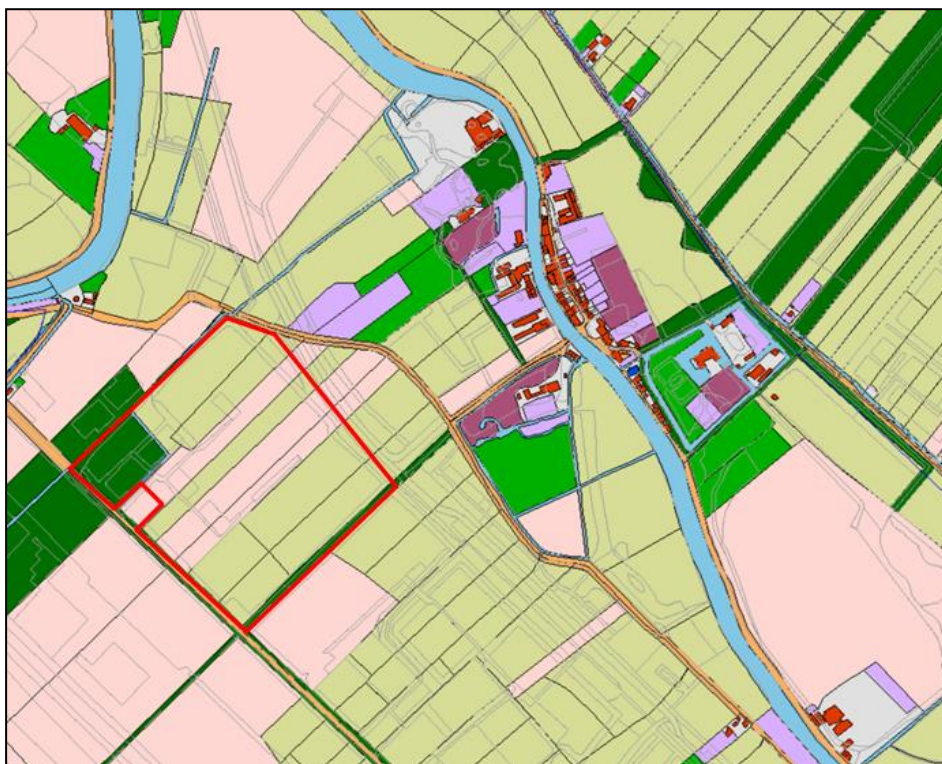

Fig. 2.7: Het plangebied op de kadastrale minuutplan 1811-1832 (www.hisgis.nl)

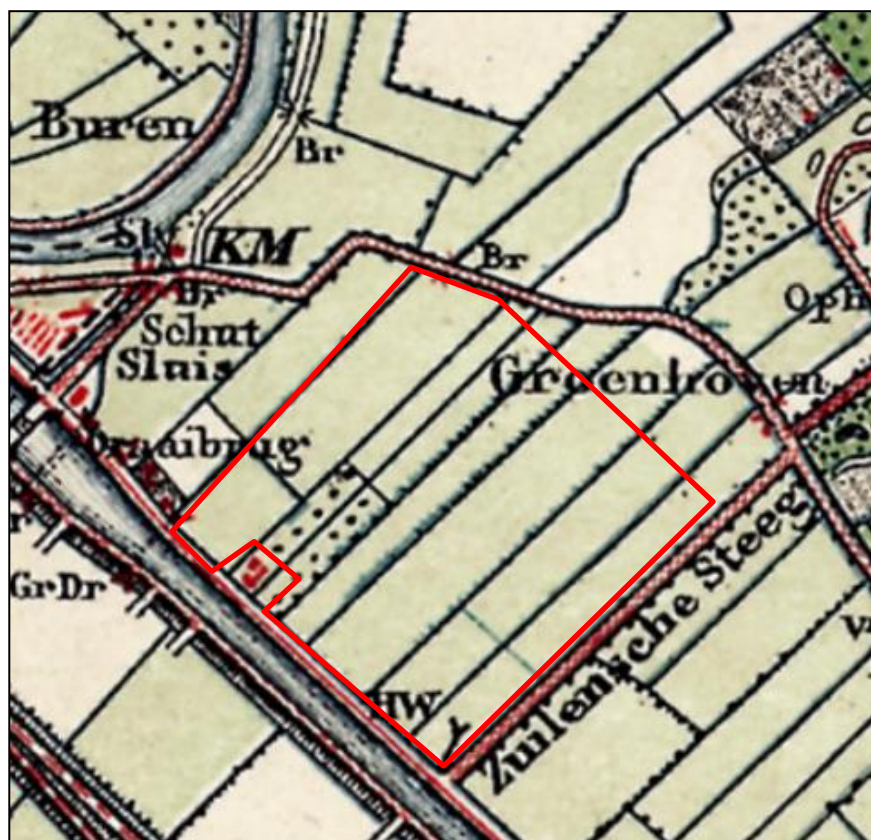

Fig. 2.8: Het plangebied op de Gemeentekaart van Nederland 1900 (www.topotijdreis.nl).

2.2.3 Archeologie

Verwachte archeologische waarden

Op de archeologische verwachtingenkaart van de gemeente ligt het plangebied in een zone met een hoge verwachting op vindplaatsen vanaf de vroege ijzertijd.¹⁰ Deze verwachting is gebaseerd op het, naar verwachting, voorkomen van de stroomgordel van de Vecht in de ondergrond. Deze stroomgordel was actief vanaf 800 voor Chr. en zou vanaf die periode tot aan de Romeinse tijd en mogelijk zelfs tot aan de afdamming van de Oude Rijn bij Wijk bij Duurstede in 1122 actief zijn geweest. De hoger gelegen oeverwallen kunnen tot in de nieuwe tijd bewoond zijn geweest. Uit al deze perioden zijn op dus basis van de geomorfologie archeologische resten te verwachten. Men woonde immers het liefst hoog en droog (op de (flanken van) een stroomrug).

In de omgeving van het plangebied zijn geen vondsten of archeologische resten aangetroffen uit de periode vanaf de vroege ijzertijd tot en met de Romeinse tijd. Alleen aan de overzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal in Lage Weide (Utrecht) is een scherp handgevoemd aardewerk aangetroffen (WNNR 43186). Binnen het plangebied is, bij het proefsleuvenonderzoek dat is uitgevoerd door BAAC, een restant van een geul van de Vecht aangetroffen die, zoals BAAC aangeeft, mogelijk in de Romeinse tijd bevaarbaar was.¹¹ Onduidelijk is of deze geul doorloopt binnen het huidige plangebied. BAAC heeft daarnaast resten aangetroffen van een mogelijk middeleeuwse greppelsysteem en postmiddeleeuws perceleringssysteem. De sloot van dit laatste perceleringssysteem is zichtbaar op de kadastrale kaart 1811-1832.

RAAP heeft bij de sportvelden direct ten zuiden van de sporthal, waar bovenstaande vondsten zijn gedaan, archeologische indicatoren aangetroffen tijdens het booronderzoek. Deze archeologische vondsten (houtskool, sintel, grind) zijn aangetroffen in de humeuze top van de ontkalkte oeverwalafzettingen. RAAP interpreteert deze vondsten als off-site resten, vanwege de aard en hoeveelheid van de indicatoren.¹²

In de overige onderzoeken die zijn uitgevoerd in het plangebied en in de nabijheid van het plangebied zijn geen archeologische indicatoren (anders dan een recente ophooglaag) aangetroffen. Ook zijn in de overige hierboven beschreven onderzoeken geen archeologische lagen aangetroffen.

De vondstmeldingen in en direct buiten het plangebied zijn van het proefsleuvenonderzoek van BAAC (zie hierboven). Daarnaast zijn vondsten die te relateren zijn aan geulen schaars binnen de gemeente Stichtse Vecht. Resten die behoren aan scheepvaart zijn (nog) niet aangetroffen. Bij het grootschalige archeologisch onderzoek dat is uitgevoerd door het ADC bij het uitbaggeren van de Vecht zijn hiervan geen resten aangetroffen.¹³

Verdere vondstmeldingen zijn niet bekend uit de nabijheid van het plangebied. Vondstmeldingen rondom het plangebied behoren nadrukkelijk tot Oostwaard (versterkt huis circa 350 ten noorden van het plangebied) of Huis te Zuylen (500 meter ten noordoosten van het plangebied).

Bekende archeologische waarden

Binnen het plangebied zijn geen AMK-terreinen bekend. Op circa 500 meter ten noordoosten van het plangebied ligt de historische dorpskern van Oud Zuylen (MNR 12013, hoge archeologische waarde), waarvan de ontwikkeling nauw samenhangt met die van Slot Zuylen (MNR 11480, zeer hoge archeologische waarde). De oudste resten van het slot dateren uit de 13de eeuw. Op circa 350 meter

¹⁰ De Boer et. al 2010.

¹¹ Tump 2009..

¹² Briels 2009, 12-13.

¹³ Van den Brenk/Waldus 2008.

ten noorden van het plangebied ligt verder het versterkte huis Oostwaard (hoge archeologische waarde).

2.2.4 Overige bekende bodemverstoringen

Bodemverstoringen zijn binnen het plangebied niet bekend. Het plangebied ligt niet binnen de contouren van een Wbb-locatie. Op basis van de beschikbare bodemkwaliteitsgegevens concludeert de ODRU dat de locatie onverdacht is ten aanzien van de aanwezigheid van bodemverontreiniging (met uitzondering van de gedempte sloten).¹⁴

Daarnaast is sprake van een verhoogde concentratie OCB (Organochloor-bestrijdingsmiddelen) in de eerste 30 cm van de voormalige boomgaard (groene contour fig. 2.9).

Fig. 2.9: Locatie van de voormalige boomgaard (geoloket ODRU)

2.3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van verschillende bronnen worden binnen het plangebied (ontkalkte) oever- op geulafzettingen van het stroomstelsel van de Vecht verwacht. Deze afzettingen liggen onder een bouwvoor van circa 40-60 cm. Alleen ten zuiden van het plangebied lijkt sprake te zijn geweest van een dikker recent opgebracht pakket op de oeverafzettingen. Op basis van de AHN zijn hiervoor geen aanwijzingen binnen onderhavig plangebied. Ook geldt op basis van de AHN en de uitgevoerde archeologische onderzoeken dat er geen aanwijzingen zijn voor afgravingen, bijvoorbeeld ten behoeve van de steenbakkerijen (afticheling) die in de nieuwe tijd direct ten noorden aan de Vecht gelegen zijn.

Uit het feit dat sprake is van ontkalkte oeverafzettingen blijkt dat de oeverwal geruime tijd aan de oppervlakte (boven het water) heeft gelegen. In de periode dat de Vecht in het plangebied actief was, en daarna, vanaf de ijzertijd tot de Romeinse tijd en mogelijk nog in de vroege middeleeuwen, waren de hoger en droger gelegen locaties de vestigingsplaatsen bij uitstek (droge voeten!). Een archeologische laag, in de vorm van een vegetatieband, is alleen ten noorden van het plangebied aangetroffen. Archeologische vondsten zijn bij de uitgevoerde onderzoeken niet aangetroffen, wel met

¹⁴ Intern bodemadvies ODRU d.d. 18-11-2018.

de kanttekening dat de meeste onderzoeken dit ook niet tot doel hadden. Het proefsleuvenonderzoek dat binnen het Utrechtse deel van de Zuilense Vecht is uitgevoerd, heeft archeologisch vondstmateriaal opgeleverd. Omdat dit is aangetroffen in recente ophogingen, duidt dit niet op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Bij dit onderzoek is wel een geul aangetroffen, die mogelijk in de Romeinse tijd bevaarbaar was.

De kans op het aantreffen van (rest)geulen vanaf de ijzertijd is aanwezig in het plangebied. Archeologische resten die mogelijk kunnen worden aangetroffen zijn: resten die samenhangen met scheepvaart, afvaldumps, militaria etc. De verwachting hierop is echter algemeen van aard. Uit vergelijkbare contexten zijn binnen de gemeente Stichtse Vecht nog geen vondsten gedaan.

Vanaf de (late) middeleeuwen is het plangebied in gebruik als bouwland, weiland en moestuin. In het Utrechtse deel van het plangebied zijn archeologische resten gevonden van een (middeleeuws?) greppelsysteem en resten van percelering uit de nieuwe tijd. Door het archeologisch bureau en de gemeente Utrecht werden deze niet behoudenswaardig bevonden.

3. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Vanwege de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten vanaf de ijzertijd en Romeinse tijd adviseren wij om een verkenkend booronderzoek uit te laten voeren. Dit om de bodemopbouw in kaart te brengen, vast te stellen in hoeverre de bodem is verstoord, en te bepalen of archeologisch kansrijke bodemlagen aanwezig zijn. Voorafgaand aan het booronderzoek moet een plan van aanpak ter goedkeuring worden aangeboden bij het bevoegd gezag.

De verwachte archeologische resten uit de latere perioden die samenhangen met greppel- en perceleringssystemen kunnen met dit booronderzoek niet in kaart worden gebracht. Omdat aanwijzingen voor een ontginningslint, overtuin of aanlegplaats ontbreken en er geen relevante onderzoeksvragen worden geformuleerd over deze systemen die bijdragen aan de kennis van dit gebied, adviseren wij hiernaar geen onderzoek te doen.

Ook archeologische resten binnen het dynamische geulenstelsel van de Vecht, zoals resten van schepen, visfuike, afvaldumps, kunnen met een verkenkend booronderzoek niet worden getraceerd. Als de resultaten van het verkennende booronderzoek daartoe aanleiding geven, kan een aanvullend karterend booronderzoek worden uitgevoerd om de geulen in kaart te brengen. Het besluit over de noodzaak van dit aanvullende onderzoek wordt genomen door de gemeente.

Op basis van de resultaten van het verkenkend booronderzoek kan nader worden gespecificeerd op welke locaties sprake is van een verwachting op het aantreffen van archeologische resten. Afhankelijk van de diepteligging en de (diepte van) de geplande bodemverstoringen op deze locaties zal blijken of en zo ja welk type archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is.

4. BRONNEN

Boer, A., de/A. Botman/N. de Jonge/J. Dijkstra & S. van der A, 2010: *Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemeenten Maarssen, Loenen, Abcoude en Breukelen*, (ADC Heritage-rapport H032), Amersfoort

Briels, I.R.P.M., 2009: *Sportpark Zuilen, gemeente Utrecht: archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek* (RAAP-notitie 3042), Weesp.

Brenk, S., van den, 2008: *Vecht, traject Nigtevecht – Utrecht. Inventariseren Veldonderzoek (IVO onderwaterfase verkennend) door middel van duikinspecties* (Periplus Archeomare Rapport 08-A015), Amersfoort.

Hanemaaijer, M., 2010: *Sportpark Daalseweide, Amsterdamse Straatweg 2 te Maarssen. Een bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek* (ADC-rapport 2511), Amersfoort.

Kuijl, E.E.A., van der/L. Nijdam/J.F.M. Rohling, 2015: *Rapportage Verkennend Booronderzoek Archeologie. Plangebied Theo Thijssenplein 32 te Utrecht, gemeente Utrecht*. Hamaland.

Olde Meierink, B./ R. Bosch van Drakenstein /G. van Baaren/B.G.J. Elias/E. de Ligt/M.A. Kok/ C.H. Staal/F. Vogelzang/ C.C.S. Wilmer, 1995: *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht*, Utrecht.

Pierik, H.J., 2017: *Geomorphical reconstruction of the natural levee landscape in the first millennium AD of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*, Utrecht.

Tol, A.J., 2003: *Plangebied DSM-Maarssen. Gemeente Maarssen. Een inventariserend archeologisch onderzoek* (RAAP-rapport 873), Amsterdam.

Tump, M., 2009: *Oud-Zuilen Sportpark Zuilen. Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven* (BAAC-rapport A-09.0189), 's Hertogenbosch.

Thijs, W.J.F./A.J. Wullink, 2008: *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op een terrein aan de Daalseweg ongenummerd te Oud-Zuilen, gemeente Maarssen (U.)* (ARC-Rapporten 2008-123), Groningen.

Warmerdam, N.W.T., 2017: *Gemeente Stichtse Vecht. Erfgoedkaart militair erfgoed* (BAAC rapport V.16-0345), Den Bosch.

5. Bijlagen

Bijlage 1. Plankaart gebiedsplan Zuilense Vecht

